

VARNOSTNA KULTURA IN VZGOJNI VZORCI MED STARŠI PREDŠOLSKIH OTROK
izsledki fokusnih skupin

Poročilo je nastalo za potrebe naloge v okviru katere se opravlja posnetek stanja varnostne kulture v Sloveniji pripravila Nina Scagnetti v sodelovanju z Matejo Rok Simon, Katjo Klančar, Mojco Omerzu in Mojco Gabrijelčič Blenkuš

KAZALO

1	<u>UVOD</u>
1.1	POŠKODBE MED PREDŠOLSKIMI OTROKI OZIROMA VELIKOST PROBLEMA
1.2	RAZISKOVANJE DEJAVNIKOV TVEGANJA IN VAROVALNIH DEJAVNIKOV PRI POŠKODBAH MED PREDŠOLSKIMI OTROKI
2	<u>METODOLOGIJA IN PODATKI O UDELEŽENCIH RAZISKAVE</u>
2.1	METODA
2.2	UDELEŽENCI RAZISKAVE
3	<u>NAMEN RAZISKAVE IN PODROČJA RAZISKOVANJA.....</u>
4	<u>KLJUČNE UGOTOVITVE.....</u>
4.1	PREPREČEVANJE POŠKODB
4.2	ASOCIACIJE V ZVEZI S KULTURO VARNOSTI IN PREPREČEVANJEM POŠKODB
4.3	RAZLIČNA PREPRIČANJA O TEM, KAJ JE (NE)VARNO
4.4	PREDSTAVE O VARNOSTNI KULTURI V SLOVENIJI
4.5	ODNOS STARŠEV DO VARNOSTI IN NJIHOVI VZGOJNI VZORCI
4.6	OKOLJE KI JE PRIMERNO ZA IGRO IN GIBANJE PREDŠOLSKIH OTROK
4.7	UPORABA RAZLIČNIH SREDSTEV ZA VEČJO VARNOST OTROK
4.8	PREPREČEVANJE OTROŠKIH PADCEV
4.9	ZADRŽEVANJE PREDŠOLSKIH OTROK OB VODNIH POVRŠINAH IN V VODI
4.10	KAKO RAVNATI, DA SO OTROCI ČIM BOLJ VARNI PRED ZASTRUPITVAMI IN ZADUŠITVAMI?
4.11	ŠČITENJE OTROK PRED OPEKLINAMI IN OPARINAMI
4.12	PROMETNA VARNOST OTROK NI NAKLUČJE
4.13	NAČINI PRIDOBIVANJA INFORMACIJ ZA VARNO RAVNANJE V RAZLIČNIH VSAKDANJIH SITUACIJAH IN OVIRE ZA PREUDARNO VEDENJE
4.14	O PREPREČEVANJU POŠKODB.....
5	<u>ZAKLJUČKI</u>
6	<u>VIRI</u>

1. UVOD

1.1

1.2 Raziskovanje dejavnikov tveganja in varovalnih dejavnikov pri poškodbah med predšolskimi otroki

V EU so poškodbe in zastrupitve vodilni vzrok umrljivosti otrok, oziroma so vzrok 36% vseh smrti med otroki. (Sethi in sod. v Rok-Simon, 2007). Umrljivost zaradi poškodb je pri otrocih dvakrat pogostejša kot zaradi katerekoli bolezni (WHO Mortality Database). Vsako leto v evropski regiji zaradi poškodb umre skoraj 28.000 otrok, 4,2 milijona jih je sprejetih na zdravljenje v bolnišnico. 52 milijonov pa jih zaradi poškodb obravnavajo službe nujne medicinske pomoči (Sethi in sod. v Rok-Simon, 2007).

V Sloveniji je bila narejena analiza podatkov o umrljivosti in obolevnosti otrok in mladostnikov zaradi poškodb (Rok-Simon, 2007). Pokazala je, da je zaradi poškodb in zastrupitev vsako leto hospitaliziranih 1450 predšolskih otrok. Poškodbe in zastrupitve so med prvimi štirimi vzroki za sprejem otrok starejših od 1 leta v bolnišnico. V obdobju 2000 – 2005 je zaradi nenamernih poškodb in zastrupitev umrlo 32 predšolskih otrok oziroma vsako leto 5 ali 6 predšolskih otrok. (Rok-Simon, 2007).

Med zunanjimi vzroki smrti zaradi poškodb in zastrupitev predšolskih otrok prevladujejo transportne nezgode (3), utopitve (7), zadušitve (4), padci (3), izpostavljenost ognju in dimu (2), stik z ostrim steklom (1), izpostavljenost elektriki (1). V obdobju 2000 – 2004 je bilo zaradi nenamernih poškodb in zastrupitev letno hospitaliziranih povprečno 1260 predšolskih otrok. Med zunanjimi vzroki poškodb in zastrupitev, ki zahtevajo zdravljenje v bolnišnici, prevladujejo padci (52,7%), transportne nezgode (9,7%), zastrupitve (4,4%), izpostavljenost vročim tekočinam ali predmetom (3,9%), ugriz živali (2,2%) in stik s strupenimi živalmi ali rastlinami (2,2%). (Rok-Simon, 2007).

Med dejavnike tveganja za poškodbe pri otrocih štejemo: nepredvidljivo otroško vedenje (radovednost in neizkušnost), dejstvo, da otroci znanja in spretnosti šele pridobivajo (niso sposobni popolnoma razumeti nevarnih situacij). Poleg tega tudi motorične sposobnosti otroka v predšolskem obdobju še niso tako dobro razvite kot pri odraslem človeku, telo pa je

drobno (ob slabši vidljivosti ga težje oz kasneje opazimo, pohištvo, gospodinjski aparati in ostali predmeti so prilagojeni odraslim).

Med varovalne dejavnike, ki predšolske otroke varujejo pred poškodbami pa lahko štejemo njihovo vedoželjnost in hitro osvajanje novih znanj (večinoma na zabaven način s posnemanjem odraslih ali med skupinsko igro) ter zavedanje staršev in drugih odraslih, da so oni odgovorni za varnost najmlajših. Otroci v predšolskem obdobju poleg tega niso še tako tekmovalni kot najstniki in se ne potrjujejo z zavestnimi tveganji kot odrasli (npr. vožnja pod vplivom alkohola), telesno pa so bolj prožni in imajo boljše reflekse (za razliko od starostnikov, ki ob padcu »otrpnejo«, se otroci »znajo« ujeti).

Dejavnike tveganja in preprečevanja poškodb med predšolskimi otroki lahko proučujemo s kvantitativnimi in kvalitativnimi metodami raziskovanja. Slednje so posebej primerne za raziskovanje problemov, ki zahtevajo poglobljen vpogled. Medtem ko z metodami kvantitativnega raziskovanja dobimo odgovore na vprašanja tipa »Koliko, kakšen odstotek...?«, so eden od načinov kvalitativnega raziskovanja fokusne skupine, s katerimi dobimo odgovore na vprašanja tipa: »Zakaj, kako, na kakšen način...?«.

2 METODOLOGIJA IN PODATKI O UDELEŽENCIH RAZISKAVE

2.1 Metoda

V raziskavi smo uporabili metodo fokusnih skupin. (Krueger in Casey, 2000). Njihov namen je pridobiti široko in poglobljeno razumevanje neke teme z opazovanjem odzivov in zbiranjem mnenj (Morgan in Krueger, 1997). Fokusna skupina je interaktivna diskusija, v kateri si skupina ljudi deli svoje dojemanje, prepričanje in stališča v zvezi z nekim problemom, temo, idejo, izdelkom ali storitvijo. V fokusni skupini gre za skupinski razgovor na točno določeno temo. Čeprav je razgovor voden in si vprašanja sledijo od uvodnih splošnejših k vse bolj specifičnim v zaključku, mora potekati kar se da spontano. To pomeni, da raziskovalec ne postavlja vprašanj eni sodelujoči osebi za drugo, temveč prisotne spodbuja, da se pogovarjajo drug z drugim: se sprašujejo, si pripovedujejo anekdote, komentirajo izkušnje in menja drugih. Fokusna skupina navadno traja do 1,5 oziroma največ 2 ur. Običajno k pogovoru povabimo 7 do 10 ljudi, maksimalno sprejemljivo število sogovornikov je 12. Po kakšnem ključu bomo izbirali udeležence oz. opredelili ciljno populacijo, je odvisno od tega,

kdo, želimo, da izrazi svoj vidik o raziskovalnem problemu. Gre za enostavne in hitre skupinske intervjuje, s katerimi simultano zbiramo podatke od več ljudi. Ta kvalitativna metoda je še posebej primerna za raziskovanje znanja in izkušenj. Z njo lahko hitro in učinkovito ugotovimo ne le, kaj ljudje mislijo, temveč tudi kako razmišljajo in zakaj je temu tako.

2.2 Udeleženci raziskave

Izvedli smo šest fokusnih skupin v petih vrtcih. Ti so namreč v Sloveniji tradicionalno uveljavljena organizirana oblika varstva otrok. Zagotavljali naj bi ustrezno okolje in razmere za varno, zdravo otroštvo ter razvoj telesnih in duševnih sposobnosti otrok, s tem pa naj bi posredno omogočali izboljšanje kakovosti življenja tudi odraslim družinskim članom.

Vrtce, ki so se odzvali na prošnjo za sodelovanje, smo izbrali glede na priporočilo strokovnih sodelavcev na regijskih Zavodih za zdravstveno varstvo, saj z njimi dejavno sodelujejo pri izvedbi številnih programov s področja promocije zdravja, vezanih na različne vsebine (npr. program Zdravje v vrtcu, ki ga koordinira Zavod za zdravstveno varstvo Ljubljana, projekt varno s soncem, katerega nosilec je Zavod za zdravstveno varstvo Celje ...).

Vzgoja v zgodnjem življenjskem obdobju in zgled odraslih pomembno vplivata na vedenje v zvezi z varnostjo in stališča do varnosti v vseh kasnejših starostnih obdobjih. Zato smo k udeležbi na fokusnih skupinah povabili starše otrok v šolskem letu 2010/2011 vpisanih v vrtec. Pri tem je v družini bilo lahko več otrok, pomembno pa je bilo, da je bil vsaj en med njimi v starostnem obdobju med 3. in 6. letom. Sodelujoče je izbralo vodstvo vrtca, pri čemer smo se z njimi dogovorili, da so vse sodelujoče skupine homogene po spolu in tipu okolja iz katerega prihaja. Štiri skupine očetov in mam iz različnih slovenskih regij prihajajo iz podeželskega okolja (skupaj 28 oseb) in le dve skupini iz mestnega okolja (15 oseb), pri čemer je naš izbor pogojevala domneva, da ljudje z visoko stopnjo izobrazbe tudi v različnih okoljih razmišljajo precej podobno in da so tisti z nižjo stopnjo izobrazbe glede problematike varnostne kulture in preprečevanja poškodb najmanj seznanjeni. Glede stopnje izobrazbe vse skupine niso bile enotne, saj v vrtcih nimajo dostopa do tovrstnih podatkov o starših otrok, ki so pri njih vpisani. Med sodelujočimi je bilo 18 takih z dokončano visoko strokovno šolo ali fakulteto, 14 s 4-letno srednjo šolo, 9 s poklicno srednjo šolo, 1 ima dvoletno višjo

šolo, 1 oseba pa se glede najvišje pridobljene stopnje izobrazbe ni opredelila. Povprečna starost 43 sodelujočih staršev (20 mam in 23 očetov) je bila nekaj manj kot 35 let.

Podatki o izvedbi fokusnih skupin:

Vrtec Palček, Zgornje Jezersko

Datum izvedbe: 14. 9. 2010

Število sodelujočih: 6 žensk

Vrtec Čriček, Zgornja Bela

Datum izvedbe: 16. 9. 2010

Število sodelujočih: 8 moških

Vrtec Miškolin, Ljubljana

Datum izvedbe: 28. 9. 2010

Število sodelujočih: 7 žensk, 1 moški

Vrtec Miškolin, Ljubljana

Datum izvedbe: 29. 9. 2010

Število sodelujočih: 7 moških

Vrtec pri Osnovni šoli Prebold, Prebold

Datum izvedbe: 12. 10. 2010

Število sodelujočih: 7 žensk

Vrtec Trebnje, Trebnje

Datum izvedbe: 21. 10. 2010

Število sodelujočih: 7 moških

3. NAMEN RAZISKAVE IN PODROČJA RAZISKOVANJA

Z izvedbo fokusnih skupin smo želeli raziskati različne dejavnike, ki pri predšolskih otrocih tveganje za nezgode, katerih posledica so poškodbe, zmanjšujejo in dejavnike, ki tveganje za poškodbe povečujejo.

Posebej nas je zanimalo sledeče:

- kakšne so asociacije staršev predšolskih otrok na v zvezi z varnostjo in preprečevanjem poškodb
- mnenje o tem, kaj je varno in kaj ni
- stopnja varnostne kulture med splošno populacijo v Sloveniji

- podoba posameznika, ki (ne) tvega
- mnenje staršev predšolskih otrok o prometnih predpisih in opozorilih, navodilih za uporabo različnih sredstev ali aparatov ter zdravniških nasvetih
- predstave o varnosti doma, pri športu in v prometu
- stališče staršev do varnosti ter njihova vzgoja – osebne lastnosti otroka in vpliv staršev
- ovire, na katere posameznik naleti pri zagotavljanju lastne varnosti
- težave s preprečevanjem poškodb med otroci

4. KLUČNE UGOTOVITVE

4.1. Preprečevanje poškodb

Rezultati raziskave kažejo, da imajo starši predšolskih otrok starih od 3 do 6 let glede varnostne kulture podobne izkušnje., Čeprav se velika večina med njimi smatra za pogumne in imajo v življenju radi izzive, skoraj vsi zagovarjajo upoštevanje varnostnih pravil. Svoje otroke pozorno nadzorujejo in jih vztrajno učijo osnovnih varnostnih pravil (promet, voda, vroča tekočina in ogenj, višina, drobni ali ostri predmeti, električni aparati), da jih navajajo na čim bolj varno ravnanje v različnih situacijah ali pa jih podučijo, da s svojim ravnanjem tvegajo in jih od tega odvrnejo. Do nezgod in posledično poškodb najpogosteje pride, ker otroci nimajo dovolj izkušenj in znanja za zanesljivo presojo o tem, da je neka situacija zanje nevarna, ker so zvedavi in zelo radi raziskujejo svet okoli sebe, otroško telo pa zaradi manjše višine ni tako močno in na daleč opazno kot odraslo, motorične sposobnosti pa v predšolskem obdobju še niso do popolnosti razvite.

4.2. Asociacije v zvezi z varnostno kulturo in preprečevanjem poškodb

Varnostna kultura ima za starše predšolskih otrok ožji in širši pomen. Ožje jim pomeni pozornost na vsakem koraku, zbranost na cesti, varno pot ali okolje, zaščito pred nečim, skrbnost staršev, samovarovanje, previdnost in nepoškodovanje.

N: Kaj si predstavljate kot varnost?

G: Da si previden. Pozoren nase in na okolico.

E: Varnost je povsod, kjer ne rabimo policije.

I: Kadar se lagodno počutiš.

M: Da ne prideš polomljen. Da ni poškodb.

J: Zaščita pred nečim.

V smislu duševnega zdravja jim varnost zbuja občutke sigurnosti, neodvisnosti, lagodnega počutja ter brezskrbnosti ima pa po njihovem mnenju tudi širši družbeni pomen v smislu socialne gotovosti, varnost pri delu in ekonomske stabilnosti.

D: Stabilnost.

G: Neodvisnost.

M: Sigurnost.

B: Brezskrbnost.

S: Socialna varnost, varnost pri delu.

R: Varnost v prometu, na delovnem mestu, pri športu... Kjerkoli. Več al manj skoz moraš pazit.

Da bi pa paničaru zarad nečesa, je pa neumnost. Pač moraš vedet kje je meja. Kok si sposoben.

Neposredno v zvezi s preprečevanjem poškodb pa naštevajo: ukrepe v smislu upoštevanja cestnoprometnih predpisov (uporaba varnostnega pasu, upoštevanje hitrostnih omejitev), pa tudi uporabe zaščitnih sredstev med rekreacijo (smučarska in kolesarska čelada) ali doma (zaščitna ograja na stopnicah ali balkonu).

N: Na kaj pa pomislte ob preprečevanju poškodb??

M: Že v avtomobilu, da se privežeš... če greš smučat, da daš čelado na glavo, pa če greš v gozd delat tud. To je za odrasle, za otroke pa narediš zaščitne ograje, če so po hišah stopnice.

T: Da moraš skoz poslušat, gledat, spremlat.

P: Flajštr.

B: Ureznine... Prepozno zavedanje okolice.

A: Razvajenost. Neupoštevanje pravil.

K: Buška.

4.3. Različna prepričanja o tem, kaj je (ne)varno

Več kot polovica staršev predšolskih otrok sebe smatra za pogumno osebo in se opisuje kot nekoga, ki se zlepa ne prestraši in ga redko tarejo skrbi. Radi imajo izzive, ki mi jih prinaša življenje.

N: Kok vi v svojem vsakdanu upoštevate pravila, navodila za uporabo, opozorila in prometne predpise?

P: Kar je rutina, to avtomatsko delaš. Nisi pozoren na keje posebnega, razen, če je keja novega.

A: če se ti mudi res nisi tok pozoren v kuhni al pa na cesti.

M: Ženske tri stvari na enkrat delamo, moški pa sam eno.

G: Jest mislm, da je normaln in prou, da pravila so. Če te policaj dobi, nič hudga, pa če greš mal čez rob, ker pol se boš vsaj upal enkrat tvegat v življenju kakšno stvar. Če boš pa sam isku pravila, potem greš pa lahko sam u cerku v prvo vrsto sedet.

M: Eni preveč, drugi premalo.

R: Skoz te neki opozarja kje je meja in da merki od tam naprej.

M: Skušamo se jih držat, ne morš jih pa skoz upoštevati.

Kljub temu sogovorniki večinoma menijo, da je predpise, pravila, navodila, opozorila in nasvete, ki pripomorejo k varnemu ravnanju v različnih okoljih, treba upoštevati in le redki med njimi jih kršijo.

K: Sej vsak gleda, da bo zase dobro naredu. Nauš šu si fena vržt v vodo.

M: Sej pravila so, sam jest sm zato, da se mal kršjo.

D: To je zmerej kompromis. Pravila upoštevati ti daje varnost, neupoštevanje pravil pa nek napredek.

R: Ampak tvegati je treba kontrolerano, premišleno. U prepadu skočiti je neumnost. To te mine. Če pa poslovno ali pa športno tvegaš ...Uspešni in neuspešni oba hodita po robu. Razlika je sam u tem, da se en prevrne, drugi pa ne.

Tisti, ki jih kršijo, pa to navadno storijo samo takrat, kadar presodijo, da situacija ni hudo nevarna. Če pa bi jo ocenili kot tako z visoko stopnjo tveganja za nezgodo s hujšimi posledicami, bi ravnali drugače.

E: Prometnih predpisov ne bi mogla kršiti. Pa mi je načeloma vseeno. Ampak ko enkrat vidiš posledice, jih ne.

R: Problem je v temu, ker se jih eni popolnoma nič ne držijo. Delajo lahko, kar hočjo. Ti si lahko previden skozi na cesti, pa bo druga budala prletu v tebe.

B: Naglica. To je že star pregovor: »Kar z rokami nardiš, z ritjo podereš.«

A: Ko sem sama v avtu.

Marsikdo med materami in očeti predšolskih otrok je k temu dodal pripombo, da je predpisov, pravil, navodil, opozoril in nasvetov za varno ravnanje in uporabo že preveč (kar zmanjša pozorno branje in upoštevanje le teh) oz. niso vselej najbolj smiselni (saj praktične situacije preveč posplošujejo).

Z: Težko je reči, kaj je varno in kaj nevarno. Tabla je, gor piše 50 km/h zjutri ob 6-ih, ob 12-ih pa zvečer ob 21-ih. Loh je sonce, loh je dež, tabla je skozi ista. Razmere so različne. Šoferji so različni. Avti so različni. Zato imajo ponekod take zakone, da kazni niso fiksne. Na cestah ni sam to problem, da so kršitve. Hec je v tem, da so omejitve postavljene dostkrat tko butast, da glava boli.

R: Pet znakov u stotih metrih! Ker je zdej taprau? Kerga boš upoštevati?

B: Več jih je, manj jih gledaš.

4.4. Predstave o varnostni kulturi v Sloveniji

Predstave staršev predšolskih otrok o varnostni kulturi v Sloveniji niso popolnoma enotne, jo pa v grobem ocenjujejo kot precej povprečno. Glede cestne kulture menijo, da je ta na nižji ravni kot v nekaterih drugih evropskih državah (kot zgled izpostavljajo zlasti Avstrijo, Nemčijo in Švedsko). Kot razloge za to pa navajajo zlasti slabo vzdrževane ceste, nesmiselno postavljanje omejevanja hitrosti in vožnjo pod vplivom alkohola.

N: Kakšni pa smo Slovenci na sploh? Se radi izpostavljamo nevarnosti al smo bol ziheraši?

Z: Pravjo, da zunej bol kulturn vozjo. Mogoče majo sam bl pametne omejitve.

M: Nč kej bl kokr ostali narodi. Načeloma smo vsi ljudje enaki in se mam v osnovi radi.

P: Potrjevanje na cesti je področje, kjer bodo imeli psihologi še zlo velik dela. Mi še nimamo kulture.

M: Prenizke kazni so.

K: Ti lahko skrbiš do onemoglosti, ampak vedno ima še nekdo drug vpliv na to, kaj se s tabo dogaja.

A: V prometu loh k kazni zvišujejo v nedogled, enim ne bo zaleglo popolnoma nič.

Moški so navadno tisti, ki doma popravljajo pohištvo ali tehnične aparate, zato bi več previdnosti pričakovali tudi pri ravnanju z različnimi električnimi orodji. Tega je po njihovem mnenju treba kupovati in uporabljati preudarno, čeprav ob tem ne razmišljajo o nabavi ustreznih zaščitnih sredstev (zaščitna očala, oblačila in rokavice, jermen za vpenjanje pri delu na višini).

A: Dost je možnosti za šlamparijo. Za 5 a pa 10 € loh u Bauhausu al pa OBI-ju že neko električno orodje kupiš, in ga tud otroc uporabljajo. Sm vidu soseda, k je z motorko rezu oreh. Še dobr, da si ni ključnice preprezu. Stroj sicer ustreza standardom, ampak je totalno nevarn.

Sicer Slovence in Slovenke vidijo sodelujoči v fokusnih skupinah kot narod, ki je dokaj aktiven na področju športa, tako profesionalnega kot rekreativnega (predvsem zimski športi kot sta alpinizem in alpsko smučanje, pa tudi kolesarjenje). Menijo, da aktivno preživljamo dopuste

in se pogumno preizkušamo tudi v ekstremnih športnih panogah. Tovrstno ravnanje pa se jim ne zdi tako neodgovorno kot neupoštevanje cestnoprometnih predpisov. Ker gre za individualne športe, namreč s tveganim vedenjem po presoji naših sogovornikov, tisti, ki so izpostavljajo nevarnosti, manj pogosto kot to z nepremišljenimi dejanji storijo udeleženci v prometu, ogrožajo tudi druge ljudi v svoji bližini.

B: Svojih 20% iskalcev izziva boš najdu. Lan sm se mogu zabrisat dol iz smučk, ker je en bordar prnoru po diagonalí. Na srečo lukna med smrekami ... Ampak 20 let nazaj sm biu pa jest tak.

E: Večina ljudi, kar jih poznam, že vsaj kakšen ekstremen šport probalo. Sicer po statistikah te ekstremni športi nimajo tok velik hudih poškodb, ampak ... nismo tolik zlo ziheraši.

A: Lažje se poškoduješ, še greš enkart nekam, pa si ves zategnen. Nis prpravljen, pol maš pa večjo poškodbo kokr pa edn, k je že ulaufan.

M: Tomaž Humar, Jure Robič in podobni. Mislím, da smo kr pogumen narod.

D: Če gremo na dopust, se vsi Slovenci z nečím ukvarjamo, mamó pa vedno rekvizite tud sabo (čelado, ščitnike ...). Smo bol aktivni, ampak mislim, da ful pazmo nase.

4.5. Odnos staršev predšolskih otrok do varnosti in njihovi vzgojni vzorci

Glede vzgoje za varnost je stališče staršev, da morajo biti svojim otrokom v različnih okoljih oz. vsakdanjih situacijah zgled varnega obnašanja.

N: Kako pa kot starši pred nezgodami ščitite svoje otroke?

E: Smo zelo striktni pri nas doma. Tamala mora pri dveh letih odkar se vozi s poganjalčkom, met vsakič čelado gor. Ker če ne bomo takoj začeli, po moje čez 10 let ne bo mela čelade gor.

A: So stvari, k ne morš popuščat. Pr vožnji s kolesom morajo ubogat in ne it kr po svoje. Otroc so tok razposajeni, da gleda pa ne vid, posluša, pa ne sliš.

B: Z lastnim zgledom. Da se pripasamo, ko gremo v avto, si damo čelado, ko gremo na kolo.

D: Starši smo tisti, k mormo presodt, v katerih situacijah boš pustu otroku, da pridobi izkušnje, v katerih pa boš reku »Ne. To je nevarno.« Ne boš mu, recimo, reku »Skoč, pa boš vidu, da je voda nizka.«

J: Če mu rečem da ne, sm tanajslabš fotr.

M: Men sta glih zdele, k se mi je mudil, in se nism prpela »Mamica, tebe bojo pa policisti ustavli«.

K: Moj taveč je 9 let star in ker noče met na rolerjih ščitnike, se ne bo vozu.

Ob razlagi, prilagojeni starosti otroka, starši zagovarjajo izkustveno učenje. Njihove izkušnje so namreč take, da si otroci po tem, ko enkrat že izkusijo nelagodje (pekočo bolečino ob toploti, strah ob padcu), to tudi zapomnijo in že prepovedanega ne bodo skušali storiti ponovno. Če 3 do 6 -letniki na primer začnejo uporabljati škarje ali pridobivajo spretnosti kot kolesarji, je namreč po starševskem prepričanju osvajanje novih veščin najvarnejše pod strogim nadzorom odraslih.

I: Pri zadevah kot je promet, ni da bi poskusil. Ampak druge zadeve, ki za otroka niso življenjsko nevarne, je najbolje, da sam preizkusi. Ampak na prijazen način. Mi mamo doma peč na drva. Ko se jo enkrat dotakne, se mal speče, ampak naslednič ne bo več.

A: Jest mam starej sestro, k je otroku prepovedala uporablat škarje, nože, vse. Ampak to je kot mamilo. Otrok bo šel lih h tistmu, kar boš ti prepovedal. Prve 10-krat moraš ti škarje uporabiti z njim, ne pa da mu vse prepoveš.

R: Lahko ga opozarjaš, prepovedat mu ne morš nič. Pa sej te sprobavajo. Točn vejo, kje je meja. Ne bom pozabu tamale, kako me je gledala v oči pa z roko prot stikalu.

Mame sicer navadno okoli svojih otrok bolj »komplicirajo« kot očetje, a tudi njim se zdi, da se otroci najlažje učijo v praksi. Preventivno prepovedovati vse, kar bi lahko povzročilo nezgodo in posledično poškodbo otroka, se jim zdi nesmiselno. Sodelujoči starši o varnostni kulturi razmišljajo dokaj pragmatično tudi kadar gre za njihove otroke. To neobremenjenost s

problematiko poškodb verjetno lahko pripišemo dejstvu, da je v zadnjih 12 mesecih samo 5 med njimi že imelo otroka poškodovanega do take mere, da je potreboval zdravniško oskrbo.

K: Ne morš ga u vato zavit.

D: Mal se more udart. Al pa zapenaš, zapenaš ... in si misliš, da bo avtomatizem not pršu.

Kšne stvari pa opozorim, pol pa namenoma počakam, da se spotakne.

B: Če pade, ni nič hudga, saj to je ena izkušnja.

A: More se naučit past.

4.6. Okolje primerno za igro in gibanje predšolskih otrok

Starši predšolskih otrok menijo, da je v večjih mestih sicer več možnosti za dejavnosti na prostem, namenjenih otrokom. Hkrati pa podeželje zaradi bolj umirjenega prometa, manjše gostote poseljenosti in prostranih travnikov vidijo kot varnejše in kot okolje, kjer otroci lahko brezskrbno tekajo po travnikih. Za razliko od mestnih otrok, živečih v spalnih naseljih, imajo podeželski otroci privilegij igre na velikih domačih dvoriščih. Pri tem mame in očetje ne razmišljajo o potencialnih nevarnostih, ki bi jih za otroke predstavljali recimo vodnjaki, kmetijski stroji ali domače živali. Kot velik problem pri sprehodih v naravi pa vsi starši, ne glede iz kakšnega okolja prihajajo, izpostavljajo izpuščene pse.

N: Kam pa popoldne al pa ob koncu tedna peljete otroke ven, da so v okolju, k je zanje dovolj varno?

M: Odvisno od okolja, kjer živiš. Mi smo šli, na primer, v nedeljo na planinski pohod in smo srečali na poti tri kače. V takih situacijah si nemočen. Ne moreš zavarovat ne sebe, ne otroka.

I: Tukaj je drugače. Otrok ima občutek samostojnosti. Ni treba stalno za njim. Jaz verjamem, da si kolegica v mestu težko dovoli rečt »bo že za mano pršu«.

T: Jest mam precej stika s podeželjem. Tm je čist normalno, da gre 9, 10- letn otrok s traktorjem, molznim strojem, z avtom po hribu.

R: Največkrat pomislim na potepuške pse, ko gremo z otrokom na travnik.

B: Jest grem na Urha z otroci. Sm dvakrat nabasu na take bulterjerje, da sm bežu z obema komadoma.

G: Seveda je na podeželju čist varno. Normalno ga morš pa opozorit, če neki gradijo, če je nekje jama, nekje potok.

M: Ne morš ti dopovedat enmu sprehajalcu, k ma spuščenga psa, da njegov pes ni nevaren. Mogoče njemu. Ampak moj otrok se ga ustraš in napačno odreagira.

4.7. Uporaba različnih zaščitnih sredstev za varnost otrok

V domačih hišah in stanovanjih se nahaja polno drobnih pasti za majhne otroke. Njihovi starši se zavedajo, da je v navalu vsakodnevnih opravil, ki jih poskušajo opraviti kar najbolj zbrano in hitro, medtem pa vselej s koticom očesa pazijo še na otroke, bežen trenutek nepazljivosti ob otroški neizkušenosti dovolj, da se pripeti nezgoda, ki ima za posledico poškodbo. Prostor doma s steklenimi površinami, ostrimi robovi, predali, kamini in preprogami niso majhnemu otroku nič kaj prijazno bivalno okolje.

Naši sogovornik menijo je, da je edino domače stanovanje mogoče prilagoditi temu, da se otrok, navdušen nad raziskovanjem okolice, prosto giblje. Ko pa odidejo k sorodnikom ali prijateljem na obisk, pa se starši skupaj s svojim otrokom znajdejo v okolju, ki zanj ni primerno (vaza, televizor in drugi tehnični ali okrasni predmeti niso umaknjeni na višino zunaj dosega otroških rok, robovi pohištva so nezaščiteni). Najpogosteje starši, zavedajoč se otroške radovednosti in potrebe po eksperimentiranju, postavljajo varnostne pregraje na vrhu in dnu stopnic, prekrivajo električne vtičnice s posebnimi ščitniki in zaščitijo robove pohištva.

N: Kaj pa doma počnete, da se otrokom kej ne zgodi?

T: Za elektriko una plastika.

B: Omare, da ne more prpret prste.

E: Okol peči mamu mi ograjo, ker je na drva.

M: Vsi so najraje odpirali omaro, v kateri je notri posoda. Varovala niso pomagala. Kar govort je treba.

G: Ograjo na stopnicah večinoma dajo. Zgori, spodi.

P: Jaz sem mela zaščitno ograjo na stopnicah. Tistga za vtikače pa nism nč nucala. Sej ne boš pustu okna odprtega pa štedilnika.

K: Mi smo ključe ven pobral iz notranjih vrat.

4.8. Preprečevanje otroških padcev

Čeprav so poškodbe zaradi padcev najpogostejši vzrok za sprejem otrok v bolnišnico, mamam in očetom predšolskih otrok padci v glavnem ne predstavljajo potencialne nevarnosti za njihove sinove in hčerke. Lažji padci brez hujših posledic (zlomi, zvini, izpahi, udarnine ...) po njihovem mnenju nekako spadajo v razvojno fazo pridobivanja motoričnih sposobnosti. Pravijo, da prav vsake nezgode ne moreš preprečiti in da so občasne buške, prebite ustnice, odrgnjena ali potolčena kolena šola za življenje.

N: Glede na to, da so poškodbe zaradi padcev pri majhnih otrocih najpogostejši vzrok za sprejem v bolnišnico: kaj ste počeli, da se vaši niso prevrnili iz posteljice ali vozička, padli s hojco?

A: Je normaln, da vsak stokrat pade, predn shod. Je treba pazt, sam takrat zelo nežno padejo. So kot gumice.

M: Moj otrok je prej shodu po stopnicah, kukr po ravnem.

D: Večkrat ponoviš, da naj pazi, kako bo stopu gor na pručko, kako bo na polici stau, da mu počas kapla na zavest.

S pretiranim fizičnim omejevanjem svobode v obdobju, ko malčki shodijo, bi se ti po starševskem prepričanju težko navadili najprej samostojnega gibanja v prostoru, kasneje kot nekoliko večji otroci pa ne bi bili tako spretni kot njihovi vrstniki (v smislu koordinacije, ravnotežja, moči, hitrosti, preciznosti, gibljivosti in vzdržljivosti) pri obvladovanju različnih športov (kolesarjenje, smučanje ...).

E: Čist od mejhnga moraš otroka res sam pri miru pustit, pa naj se giba, kakor se sam lahko.

In se jih večina, po moje, nauči past. To je ena izkušnja. Bo sam motoriko razvil.

I: Ti ne moreš namesto njega. Otroci so elastični, dostikrat pa jih starši omejujejo.

4.9. Zadrževanje predšolskih otrok ob vodnih površinah ali v vodi

Očetje in mame predšolskih otrok v kopalni kadi nikdar ne puščajo samih, saj vedo, da bi se lahko utopili že v manjši količini vode. Glede zadrževanja v bližini vodnih površin ali v vodi (bazen, morje, jezero) na izletih ali počitnicah, pa se starši prav tako dobro zavedajo, da morajo otroci do 6. leta starosti biti stalno pod njihovim nadzorom. V tem starostnem obdobju jim med igro ob oz. na vodi ali plavanjem še ne dovolijo veliko samostojnosti.

N: Kakšna so pa vaša pravila, ko se na izletu ali dopustu znajdete s svojimi otroki v bližini vode oz. v njej?

I: Mormo stalno ob enih potočkih pa po mostovih hodit.

A: »Ne smeš v vodo brez mamice pa očija! Družina se skupi držimo.«

K: Tak, k so plavalci, s ene meče kamenje. Brez mene več kot meter v vodo tud ne.

M: V Izoli je na plaži ena kamnita črta in samo do tiste črte lahko gresta. Naprej od tiste črte pa vedno enga za roko.

M: Dejansko kok otroku zaupaš, pa kok je star. Letos sta ble 6 pa 3. Sem bil cel teden sam z njima na morju. Nobenga problema. Pa nisem bil non stop v vodi z njima. Sm lepo na robu sedeu, mau okrog gledu. Jih mam z enim očesom skoz gor.

M. Je dvakrat not padu, k smo pol metra zraven stal.

Za spoznavanje osnovnih zakonitosti vode in plavalnih tehnik nekateri starši priporočajo vpis otrok v tečaje plavanja, ki jih vodijo usposobljeni učitelji. Tudi še po tem, ko otroci že splavajo, pa po mnenju sodelujočih v fokusnih skupinah ne še ni varno, da popolnoma opustijo nošenje zaščitnih sredstev (rokavčki, obroč, jopič) imajo pa pomisleke glede kvalitete tovrstnih zaščitnih sredstev.

T: Tamau je splavu letos u Atlantisu na enem tečaju. Ampak spomlad sm biu na plaži, pa so vsi otroc k men hodil. Men je uredu. Več k jih je, bl je luštn. Sam štirje neplavalci pa taki valovi ... Midva s tamalim sva uživala, pa tamali prjatli zravn. Atijev pa ni blo na plaži. Kašen je gledu, kašen pa tud to ne.

D: Ga pustim. Opozorim, ampak hočem, da je tud sam pazljiv. Sem pripravljen. Ni tko, da bi reku, da 100% ne sme not padt. Se mi pa zdi, da pol tud sami otroci bolj previdno stopajo.

Naši sogovorniki recimo niso omenjali vožnje po vodi (čoln, pedalin, blazina) ali izpostavili problematike vodnih površin v neposredni bližini doma (vodnjak, ribnik, potok).

4.10 Kako ravnati, da so otroci čim bolj varni pred zastrupitvami in zadužitvami?

Kemična sredstva (čistila, zdravila in kozmetični preparati) so po eni strani v večini domov spravljena v visoke omare ali »pod ključem«, po drugi strani pa starši vedo, da bodo otroci lahko prišli v stik z njimi prav takrat, ko jih bo nekdo od odraslih potreboval in jih bo morda pozabil pospraviti.

N: Kaj pa snovi, ki so nevarne za zaužit, kot so čistila, zdravila, kozmetična sredstva, hranila za rože?

A: Sem mela cet. Čist mau ga je še blo, pa sm notr vodo natočila, da ga porabm do konca. Ga je spiu, pol smo pa u Celje šli v bolnico. Sam je tok že doma in po pot bruhu, da je šlo vse ven. En let pa pol je bil takrat star, pa si je za zmer zapomnu.

Pretirano skrivanje in izrecna prepoved za zaužitje nevarnih predmetov imata pri štiri ali petletniku po nekaterih starševskih izkušnjah ravno obratni učinek in v njem zbudjata le še dodatno pozornost. Zato se jim zdi, da mora biti odločitev o tem, kdaj in če sploh, svoje otroke opozarjati na možnost zastrupitve zaradi zaužitja določenih snovi, zelo preišljena.

P: To more bit stran, odmaknjeno. Dokler so mejhni sploh. Pol k je že mau večji, mu pa razložiš.

P: Če je nekaj popil, greš an urgenco, če se je polil, spiraš z vodo.

R: Če bi čistila mela okus po čokoladi in jagodah, bi to blo sigurn problem.

T: To maš vse na višjih policah.

A: Zaklenjeno.

B: Če bi mu razlagu pa kazu, bi sigurn enkrat šup robot.

A: Moj bo 4 leta zdej star, pa mu to že ene 2 leti ni več zanimiu.

B: Mi mamu vsi tok pametne otroke.

M: Jest mam inzulin inekcije ponavad na mizi al pa na omari v kuhni. Pa jih lahko doseže. Če jih že vzame, mu povem, da to ni igrača, da so to zdravila k jih jest rabm.

Glede učinkovitosti varnostnega dvojnega zapiranja čistil ali stekleničk z zdravili starši niso enotni. Nekateri med njimi so mnenja, da, recimo, tudi zdravila sama ne bi smela imela biti oblečena v sladko rožnato obarvano glazuro, saj je zaradi nje verjetnosti, da otroci posežejo po tabletah večja.

S: Sicer imajo čistila varovala, ampak ...

A: Otrok zna vse odpret. S svojo preprosto pametjo bo prej odpru kt jest.

M: Te tanove embalaže, k morš dejansko not prtisnt, stisnt, da lahko odpreš, je vrhunška zadeva.

B: Druga stvar je, recimo, če je barva zdravil taka, da zgledajo ku otroški bomboni. To pol sam govori otroku, da je to neki zanga.

Sodelujoči v pogovorih so tudi izpostavili neustreznost nekaterih živilskih izdelkov za majhne otroke (izdelki nastavljeni v trgovinah ob blagajnah, pakiranje igračk ob žitaricah). Menijo, da predstavljajo potencialno nevarnost, saj bi se otroci z njimi lahko zadušili.

J: Ko vidim da mu mamica ali očka pusti da ma bonbon v ustih al pa liziko, ko se uči hoditi, pomislim do kakšnih poškodb ali celo smrti lahko pride. Par let nazaj je en fantek umrl na vlaku zato, ker je pizzo jedu.

A: Pr igračah, je treba zelo paziti, vsaj tistim, ki so mejčkeni, ki dajo čist use v usta. Lahk se en, dva, tri kaj zgodi. Tamal od ene moje znanke je pr unih čigumiji od Orbita, k jih je več not, je uno strgu dol omot in ga je dau v usta in se mu je zatkl, da ni mogu dihat. So mogli prov na urgenco. Al pa ti Kinder jajčki k so te igračke tok mejhne stvari.

O ustreznosti različnih proizvodov, namenjenih že dojenčkom od rojstva dalje in nekoliko kasneje malčkom (otroški sedež, voziček, napihljivi pripomočki za plavanje), mame in očetje nimajo enotnega mnenja. Najbolj se njihova stališča razhajajo glede uporabe hojce. Eni ji odločno nasprotujejo, saj so prepričani, da je nevarna (padci zaradi nestabilnosti, otrok potegne za prst in nase zlije vročo tekočino z mize ali zgrabi vrstico električnega aparata, se dotakne vročega štedilnika, doseže zdravila, ker je višji) in da zaradi nenaravnega položaja majhnega in krhkega telesa zavira otrokov lokomotorni razvoj. Drugi pa menijo, da se jim osamljeni malčki v stajci smilijo (še posebej tisti, ki se ne plazijo), in da hojca otroku omogoča spoznavanje okolice tudi takrat, ko so starši zaposleni (s kuhanjem pospravljanjem, pranjem perila) in ga ne morejo nositi naokoli v naročju.

T: Če glih ne kupš na tržnici, načeloma vse odgovarja standardom.

J: Travmatologi absolutno odsvetujejo hojco. Ortopedi jo zagovarjajo. Strokovnost je dops že večkrat moč kapitala.

K: Hojce so men bol tak.

A: Jest je tud nism uporabla.

A: Jest jim kr zaupam. Nš je bil velik v hojci.

M: Mi smo jo tud mel.

K: Za nogice ni v redu.

K: Ne za nogice. Men se zdi, da se mim grede kje zatakne in okol obrne.

4.11. Ščitenje otrok pred opeklinami in oparinami

Bolj kot samega ognja (kamin, vžigalnik), se odrasli pri manjših otrocih bojijo oparin nastalih zaradi vroče tekočine (juha, kava, čaj). Največji stres jim v tem smislu predstavlja domača kuhinja.

D: Recimo, ko kuhaš, boh ne dej, da moraš it vn na vrt neki iskat. Skos stole vlačta zravn. Nikol ne veš, a bosta v piskre not zlezla.

4.12. Prometna varnost otrok ni naključje

Na podlagi lastnih izkušenj se starši strinjajo, da otroci v predšolskem starostnem obdobju niso vselej predvidljivi udeleženci v prometu. Odrasli morajo po njihovem mnenju bistveno bolj biti pozorni nanje v večjih mestih, kjer je promet gostejši in hitrejši.

N: Kako pa ga zavarujete v prometu?

D: Men se je že zgodil, recimo, da sm se s tamalim sprehajal, pa je kr naenkrat spulu vn roko in na cesto skoču.

P: Čeprav sem mu že milijonkrat rekla, kako se po cesti hodi, on še zmeraj sanja, ko gre v šolo.

R: Zanimiv jim je met čelade gor. Takrat, k bi jo pa mogu met, je pa nau imu.

Ne glede na to ali živijo v mestih ali na podeželju, pa se mame in očetje zavedajo, da so oni tisti, ki so odgovorni za varnost svojih otrok (voznja v otroškem sedežu, držanje za roko in hoja na notranji strani pločnika). Vedo, da otroci njihovo vedenje posnemajo in se zato trudijo biti dober zgled (upoštevanje hitrostnih omejitev, prečkanje ceste na prehodu za pešce). Pri tem so bolj pozorni na upoštevanje cestnoprometnih predpisov, manj pa na ostalo (primerna obutev, svetla oblačila, rumena rutica, kresnička in ostali odsevni predmeti).

T: Tamala je 2 let stara. Pride en avto po parkirišču, pa prlaufa »:Tati, dvign me!« Očitno sm nekje pretiravu. Kar se cestnoprometnega režima tiče, me bo začel skrbet do 13. leta naprej. Ker si do 5. leta itak skoz zravn. Počas jih navajaš, pa so itak pametni. Jest sam telefon primem v roko pa me od uzad že: »Ne ati! Dati polcaji kazni ne dajo.«

M: Loh si 40+, k se boš na kolesu pelu s čelado, čeprav ni obvezno. Zakaj? Zato ker bo prvo vprašanje .«Zakaj pa ti nimaš?»Tud s pasom nimam nobenih problemov. Tamejhnga itak še sami dajemo not in zapenjamo, tavelka se pa normalno usede in zapne.

A: En kriminalist je reku, da je 5% nesreč, 95% pa je šlamparija, objestnost, neprevidnost, neodgovornost cele družbe.

Glede prometne varnosti ima sogovorniki nekako ženski in moški pogled na problematiko. Mame večkrat cestnoprometne predpise bolj dosledno upoštevajo, nekateri očetje pa ne vselej in so glede tega tudi do otrok bolj popustljivi (uporaba varnostnega pasu v avtu, nošenje čelade na kolesu).

P: Pr ns jest težim doma za vse. Mam pa moža, k se mu zdi v redu, če je v avtu brez trakov, brez čelade na kolesu. In mi povejo :»Pr atiju mi pa ni treba bit prpet.« Pol otrok sploh ne ve, kaj bi, a ne?

B: Jest mal hitrej zapelem, ampak mam pa mam doma, k je vsaj 40% pod povprečjem. Je hči zanč ugotovila, da ne rabi ležečga policaja.

M: Mene strašno moti, ko večkrat vidim očeta it po pločniku, pa ma otroka na zunanji strani.

B: Mi smo mel enga fantka u skupini v vrtcu kjer delam pa se je redno vozu na sprednem zicu. Pol se je pa začel projekt Pasavček in je sam očeta navadu, da ga je dau na zadn zic in prpeu.

4.13. Načini pridobivanja informacij za varno ravnanje v različnih vsakdanjih situacijah in ovire za preudarno vedenje

N: Kaj vam predstavlja največjo spodbudo za varno ravnanje in kaj vas pri tem ovira?

P: Mogoče bi se pa varnost v šolo vklopila, da bi potem učitli tam otrokom 10 minut posvetili. Ker, da boš pa starše prisilil, da bodo na en tečaj hodil, ne vem, kolk bi se ga udeležil. Sej otrok se tud v šoli srečuje skoz z električno, pa vodo.

Z: Ta zakon, k ga bojo zdej sprejel, ma not napisan, da bojo mogli delat vsi, k delajo izpit še trening varne vožnje.

D: V šoli bi mogli po moje velik poudarek na to dat.

B: Vemo vsi, da ne bomo tistih, k vozjo pijani, s ceste dol spravl. Rajši dejmo vlagat v eno športno dvorano, da se bojo udeležil rekreacije in ne bojo sam po gostilnah hodil.

M: V našem kraju manjkajo zelene površine. Ni enga igrišča. Nemogoče je, da bi nardil eno varno pot za otroke. Prvih par dni šole je stala policajka, zdej pa ne vidm nobenga več.

D: Cesta k gre do šole je problematična, ker nima policajev dobr narjenih. Tm lahko hitrost na 30 omejiš, pol je pa že zlo varno.

B: Zradiru bi 90% reklam in bi namesto njih dal spot Alkohol ubija. Pa ne enkrat.

G: En mrtev človek košta državo 600 000 €. Zakaj tega podatka ne objavljajo? Te zadeve se morjo stalno ponavlat.

M: Dons k je doba računalništva, vse sledimo po internetu. Še bolj varjanta bi pa po moje ble prireditve in tam met neko sobco z grdimi prizori not.

D: Italijani majo tud na smušišču karabinjere. Avstrijci so sicer velik slabš, ampak se tud disciplina čut.

5. ZAKLJUČKI

V raziskavi smo s pomočjo fokusnih skupin ugotavljali stopnjo varnostne kulture na Slovenskem in vzgojne vzorce staršev predšolskih otrok v zvezi s preprečevanjem poškodb. Ugotovili smo, da se otroci večine staršev v zadnjem letu niso tako resno poškodovali, da bi potrebovali medicinsko pomoč. V glavnem ocenjujejo, da bi bili sposobni nuditi prvo pomoč tuji žrtvi nezgode, če bi presodili, da bi to bilo potrebno. Glede varnosti svojih otrok so ženske (največ je družin z dvema) nekoliko bolj zaskrbljene in zaščitniške kot moški. Sicer pa se starši ne glede na stopnjo izobrazbe in okolje v katerem živijo (mestno ali vaško), čutijo zelo odgovorni za varnost svojih otrok. Vzgajajo jih skrbno in vlogi ščitenja najmlajših pred nezgodami in posledično poškodbami so popolnoma predani.

Ker pa so majhni otroci živahni in samosvoji, pa tudi okolica ne more biti »narejena« popolnoma po njihovi meri (tuji in zato nepoznani bivalni prostori, neobvladljiva moč narave, nepredvidljiv stik z nevarnim predmetom ali neprevidnost drugih udeležencev pri športu, igri

ali v prometu), poročajo o tem, da 100% varnih situacij ni. Očetje in mame se tudi zavedajo, da je otroka težko prepričati v relativno varno vedenje, če mu kot starš nisi dober zgled. Kljub temu pa opisujejo določene situacije, v katerih so včasih pripravljeni nekoliko tvegati (časovna stiska, športni izziv), a zgolj tedaj, kadar niso prisotni tudi otroci.

Udeleženci fokusnih skupin večinoma menijo, da varnostna kultura v Sloveniji ni na zelo visoki ravni, pri čemer izpostavljajo zlasti problematiko prometne varnosti (pomanjkljiva infrastruktura na podeželju, gost in prehiter promet v mestih, »mokra kultura«) in tveganja povezana z ekstremnimi športi (adrenalin, medijska prepoznavnost). Mame in očetje so prepričani, da otroci nikdar niso dovolj varni pred nezgodami in posledično poškodbami. Ker se v lastnem vsakdanu vedno znova srečujejo z nepredvidljivimi situacijami, menijo, da je otrokom nevarnosti dobro tudi dejansko predstaviti, saj jih tako lažje razumejo. Nasprotujejo pa besedni tehniki zastraševanja in prepovedi tipa »Ne smeš!« raje spremenijo v razlago v »Zelo dobro bo, če boš naredil/a tako, da ... zato, ker ...«.

DEFINICIJE:

povzete in prirejene po:

- Slovenski medicinski slovar, četrta izdaja (ur. odbor spletne izdaje Barbara Kus, Katja Razinger, Dušan Sket, glavni ur. Miroslav Kališnik, odgovorna ur. Boris Klun, Dušan Sket)
- World report on child injury prevention, (ed.) Peden M., Oyegbite K., Ozane-Smith J., Hyder A., Branche C., Rahman F., Rivara F. and Bartolomeos K.; WHO Geneva 2008
- Temelji socialne psihologije, Ule Nastran M.; Ljubljana 2000 (3. izdaja)

Otrok: V Konvenciji o otrokovih pravicah (sprejela jo je Generalna skupščina Združenih narodov z resolucijo št. 44/25 z dne 20. novembra 1989. Veljati je začela 2. septembra 1990 v skladu z 49. členom) pomeni »vsako človeško bitje, mlajše od osemnajst let, razen če zakon, ki se uporablja za otroka, določa, da se polnoletnost doseže že prej«.

Poškodba: akutna okvara zdravja, ki nastane, ko je telo nenadoma izpostavljeno fizikalnim, kemičnim dejavnikom ali večjim obremenitvam, ki je tako velika, da presega prag fiziološke tolerance. Poškodbe delimo na nenamerne, to so prometne nesreče, utopitve, zastrupitve, opekline in padce ter na namerne. Okvara zdravja nastala zaradi poškodbe je lahko tudi trajna in povzroči invalidnost ali posebno huda in ogroža življenje ali privede do smrti

Socialnoekonomski kazalniki povezane s tveganjem za poškodbe so:

- ekonomski dejavniki (kot je družinski dohodek)
- socialni dejavniki (kot je izobrazba matere)
- dejavniki povezani z družinsko strukturo (vključno z enostarševsko družino, starostjo matere, številom članov v skupnem gospodinjstvu, številom otrok)
- dejavniki povezani z nastanitvijo (kot je tip stanovanja, stopnja prenaseljenosti in številni dejavniki, ki opredeljujejo sosestvo, varna urejenost bivalnega okolja)

Ranljivost je stopnja, do katere je vsak socialno-ekonomski sistem bodisi dovzeten za vplive naravnih tveganj bodisi odporen na vplive le-teh ter z njimi povezanimi tehnološkimi in okoljskimi nesrečami. Stopnjo ranljivosti določa kombinacija številnih dejavnikov, vključno z zavedanjem o tveganju, pogoji za naseljevanje ljudi in infrastrukturo, javno politiko in administracijo ter organizacijskimi sposobnostmi na vseh področjih obvladovanja nesreče. Eden od glavnih vzrokov za ranljivost v večjem delu sveta je revščina.

Padec: je dogodek, pri katerem oseba nenadzorovano pristane na tleh ali nižjem višinskem nivoju.

Požar je proces hitrega gorenja, ki se nenadzorovano širi v prostoru in času. Za požar je značilno sproščanje toplote skupaj z dimom, strupenimi plini in plameni. Požarna ogroženost je potencialna nevarnost za izgubo življenja ali poškodbo oziroma materialno škodo ob požaru.

Prometna nesreča: je nesreča na javni ali nekategorizirani cesti, ki se uporablja za javni cestni promet, v kateri je bilo udeleženo vsaj eno premikajoče se vozilo in je v njej najmanj ena oseba umrla ali je bila telesno poškodovana ali je nastala materialna škoda

Opekline: je poškodba tkiva, ki nastane zaradi delovanja toplotne, kemične, električne ali radiacijske energije na kožo ali sluznico ali druga tkiva.

Zastrupitev se nanaša na poškodbo zaradi vnosa eksogene substance v organizem, ki povzroči poškodbo telesnih organov ali smrt.

Zdravilo je vsaka snov ali kombinacija snovi z lastnostmi za zdravljenje ali preprečevanje bolezni. Za zdravilo velja tudi vsaka snov ali kombinacija snovi, ki se lahko uporablja, da bi se lahko ponovno vzpostavile, izboljšale ali spremenile funkcije prek farmakološkega, imunološkega ali presnovnega delovanja ali da bi se določila diagnoza. Snov je lahko človeškega, živalskega, rastlinskega, mikrobnegega, kemičnega izvora ali pridobljena z biotehnološkimi postopki.

Utopitev je smrt zaradi potopitve pod vodno gladino, ki jo povzroči naravna ali druga nesreča oziroma nepredviden dogodek pri katerikoli dejavnosti na, v in ob vodi.

Tveganje je ocena pojava neke nevarnosti in obsega njenih posledic, to je napoved, kako verjetna je nesreča, na primer zaradi izpostavljenosti viru telesne poškodbe

Vrednote označujejo ideje ali situacije, ki predstavljajo nekaj pozitivnega, zaželenega, nekaj za kar se je treba zavzemati

Stališče je sistem pozitivnih in negativnih občutenj in dejanj v odnosu do različnih situacij, zelo pomemben za izoblikovanje predstav o nas samih ali drugih in zato tesno povezan z obnašanjem

Prepričanje je za razliko od stališča, katerega osnova so duševne fikcije, zasnovano na intelektualni komponenti

Mnenje je bolj specifično in lažje spremenljivo od stališča

ZAKONODAJA:

Zakon o eksplozivih in pirotehničnih izdelkih (ZEPI), URL RS št. 35/2008

Zakon o javnih zbiranjih (ZJZ), URL RS št. 59/2002

Zakon o kemikalijah (ZKEM), URL RS št. 36/1999

Zakon o omejevanju porabe alkohola (ZOPA), URL RS št. 15/2003

Zakon o športu (Zspo), URL RS št. 22/1998

Zakon o varnosti cestnega prometa (ZVCP-1), URL RS, št 83/2004

Zakon o varstvu potrošnikov (ZVPot), URL RS 20/1998

Zakon o varstvu pred požarom (ZVPoz)), URL RS št. 71/1993

Zakon o varstvu pred utopitvami (ZVU), URL RS št. 44/2000

Zakon o zdravilih (ZZdr-1), URL RS št. 31/2006

WHO DOKUMENTI:

Child Safety Country Profile 2009: Slovenia

Child Safety Report Card – Europe Summary for 24 Countries; 2009, European Child Safety Alliance, Amsterdam 2009

Controlling Death on Wheels – Making Roads safe in Europe and Central Asia, World bank Report, Wahsington D.C. 2009

Evropska listina o cestnoprometni varnosti, Evropska komisija, Generalni direktorat za energijo in promet. Dosegljivo preko /www.erscharter.eu/sl (zajeto 21. 4. 2010)

Make roads safe – A decade of action for road safety

Global status report on road safety – Time for action, WHO Geneva 2009

Speed management: A Road SAfety Manual for Decision-makers and Practicioners, Global Road Safety Paetnership 2008

WHO Mortality Database (2003). WHO regional Committee for Europe (2005). Resolution EUR/RC55/R9: Prevention on injuries in the WHO European Region. Geneva: WHO.

Dosegljivo preko www.who.int/whosis (zajeto 25.8.2010)

World report on child injury prevention, (ed.) Peden M., Oyegbite K., Ozane-Smith J., Hyder A., Branche C., Rahman F., Rivara F. and Bartolomeos K.; WHO Geneva 2008

Poškodbe otrok in mladostnikov v Sloveniji: analiza podatkov o umrljivosti in obolevnosti,

Rok Simon M., Ljubljana 2007

A Practical Guide for Applied Research, Krueger A., R. and Casey M. A., London 2000

INTERNET

http://www.who.int/features/violence_injuries/en/index.html (zajeto 7.7. 2010)

http://www.zzv-lj.si/nimages/static/zzv_static/303/files/Program%20ZDRAVJE%20V%20VRTCU%20zlo%C5%BEenka.pdf (zajeto 8.7. 2010)

http://www.zzv-lj.si/nimages/static/zzv_static/303/files/Program%20ZDRAVJE%20V%20VRTCU%20zlo%C5%BEenka%202stran.pdf (zajeto 8.7. 2010)

<http://www.uwex.edu/ces/pdande/resources/pdf/Tipsheet5.pdf> (zajeto 18.8. 2010)

<http://www.utexas.edu/academic/diia/assessment/iar/glossary.php> (zajeto 18.8. 2010)

http://www.bmj.com/cgi/content/full/311/7000/299?ijkey=2db3117266cc185822bd65d709b407712d66e2db&keytype2=tf_ipsecsha (zajeto 18.8. 2010)

PREGLED REZULTATOV VPRAŠALNIKA, KI SO GA IZPOLNILI UDELEŽENCI FOKUSNIH SKUPIN

Spol	
Ženska	20
Moški	23

Katerega leta ste rojeni?	Povprečna starost: 34,9 let
1985	2
1981	5
1980	2
1979	2
1978	5
1977	4
1976	1
1975	2
1974	6
1973	2
1972	3
1971	2
1969	1
1968	1
1967	2
1966	2
1960	1

Kje živite?	
Vas	28
Mesto	15

Zadnja šola, ki ste jo končali je:	
Osnovna šola ali manj	0
2- , 2 in pol ali 3-letna poklicna šola	9
4-letna srednja šola	14
2-letna višja šola	1
Visoka strokovna šola, fakulteta ali več	18
Drugo	1

Ali ste ...	
Samozaposleni za skrajšani delovni čas	1
(Samo)zaposleni za polni delovni čas	10
Zaposleni za skrajšani delovni čas	3
Zaposleni za polni delovni čas	26
Študirate	1
Gospodinja, kmečka gospodinja	2
Brezposelni	ni pojava
Drugo Kaj	

Koliko otrok imate?	
Enega	10
Dva	25
Tri	7
Štiri	1

Koliko otrok imate? Ali se v prostem času ukvarjate s kakšnim športom?	
Da, redno	13
Ne, nikoli	3
Občasno	27

Kako greste vsak dan z otrokom v vrtec?	
Peš	7
S kolesom	ni pojava
Z avtom	25
Z avtobusom ali vlakom	ni pojava
Pelje ga nekdo drug	1
Kaj drugega. Kaj?	9

Ali imate v družini / vozite avto?	
Nimamo avta in ne vozim	ni pojava
Nimamo avta, a občasno vozim izposojenega	ni pojava
Imamo avto, a ne vozim	1
Imam vozniško dovoljenje, a vozim le občasno	ni pojava
Imamo avto in ga vozim redno	41

Ali bi bili sposobni nuditi prvo pomoč nekemu, ki bi jo nujno potreboval?	
Da	33
Ne	1
Odvisno od poškodbe	4

Ali je vaš otrok v zadnjih 12 mesecih (oz. katerikoli od otrok, če jih imate več) bil tako hudo poškodovan, da je zato potreboval zdravniško oskrbo?	
Da	5
Ne	37

Katera od spodnjih dveh trditev vas osebno bolje opisuje?	
Sem previden/na, prestrašen/a in zaskrbljen/a. V življenju pogosto naletim na nepremagljive ovire.	14
Sem pogumen/na, se zlepa ne prestrašim in zelo redko me tarejo skrbi. Rad/a imam izzive, ki mi jih prinaša življenje.	27

Katera od spodnjih dveh trditev vas osebno bolje opisuje?	
pravila skoraj vedno upoštevam	36
pravila so zato, da se jih krši	2

Kako ocenjujete svoj sedanji materialni standard na številčni lestvici na kateri 1 pomeni podpovprečni standard in 6 nadpovprečni standard

Povprečna ocena: 3,5

